

Advies voor richtlijnen
voor het milieu-effectrapport
Landelijke beleidsnota Schelpenwinning

28 mei 1997

873-17

ISBN 90-421-0208-x
Utrecht, Commissie voor de milieu-effectrapportage.

commissie voor de milieueffectrapportage

Minister van Verkeer en Waterstaat
Postbus 20906
2500 EX DEN HAAG

uw kenmerk
HW/AKO 4739

uw brief
d.d. 2 april 1997

ons kenmerk
U386-97\Od\veh\873-18

onderwerp
Advies voor richtlijnen m.e.r. Landelijke
beleidsnota Schelpenwinning

doorkiesnr.
(030) 234 7622

Utrecht,
28 mei 1997

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de landelijke beleidsnota schelpenwinning. Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen.

J.C.J. Lammers
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Landelijke beleidsnota schelpenwinning

Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport
Landelijke beleidsnota Schelpenwinning

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieu-effectrapport over
de landelijke beleidsnota schelpenwinning,

uitgebracht aan de minister van Verkeer en Waterstaat door de Commissie voor de milieu-
effectrapportage; namens deze,

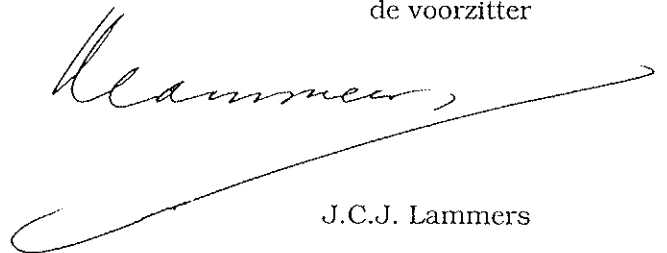
de werkgroep m.e.r. Landelijke beleidsnota Schelpenwinning

de secretaris

drs. M. Odijk

de voorzitter

J.C.J. Lammers

Utrecht, 28 mei 1997

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Hoofdpunten van het advies	1
1. Inleiding	3
2. Probleemstelling, doel en besluitvorming	4
2.1 Besluitvorming	4
2.2 Probleemstelling	6
2.3 Doel	7
3. Voorgenomen activiteit en alternatieven	8
3.1 Algemeen	8
3.1.1 Voorziening in behoefte aan schelpen/materiaal	9
3.1.2 Afbakening plangebied en aanwijzing (potentiële) winlocaties	10
3.1.3 Preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen	10
3.2 Alternatieven	11
3.2.1 Nulalternatief	12
3.2.2 Meest milieuvriendelijk alternatief	12
4. Bestaande milieutoestand, autonome ontwikkeling en milieugevolgen	13
4.1 Oppervlaktewater	14
4.2 Bodem	15
4.3 Planten en dieren	15
4.4 Kustmorfologie	15
4.5 Archeologie	15
5. Vergelijking van alternatieven	16
6. Leemten in informatie	16
7. Evaluatieprogramma	17
8. Vorm en presentatie	17
9. Samenvatting van het MER	17

Bijlagen

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 2 april 1997, waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in Staatscourant nr. 65 d.d. 4 april 1997
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Dit is het advies van de Commissie voor de milieu-effectrapportage aan de Minister van Verkeer en Waterstaat over richtlijnen voor een milieu-effectrapport over het landelijk beleid ten aanzien van schelpenwinning. De Commissie adviseert in het milieueffectrapport de nadruk te leggen op:

- een heldere formulering van het doel. Als duidelijk is wat de uitgangspunten zijn voor de te maken beleidskeuze – en misschien kunnen deze uitgangspunten al in de richtlijnen worden aangegeven – kan het MER volstaan met de beschrijving van een beperkt aantal alternatieven en varianten. Centraal in deze formulering staat de vraag wat in dit geval onder **duurzaamheid** moet worden verstaan;
- de sturingsmogelijkheden. Het MER dient aan te geven welke mogelijkheden de Minister heeft om de praktijk van schelpenwinning te beïnvloeden en op basis daarvan alternatieven te formuleren;
- integrale alternatieven. In de startnotitie wordt bij de bespreking van de alternatieven alleen ingegaan op de totale jaarlijks te winnen schelpenhoeveelheden, en de verdeling van deze hoeveelheden over de drie watergebieden langs de Nederlandse kust. Op basis van wat elders in de startnotitie wordt aangegeven en afhankelijk van de sturingsmogelijkheden zal het MER ook moeten ingaan op:
 - de manier waarop in de behoefte aan schelpen kan worden voorzien (inclusief inzet van alternatieve materialen);
 - de afbakening van het studiegebied en de aanwijzing van (potentiële) winlocaties;
 - de voorwaarden waaronder winning kan worden toegestaan;
- de gevolgen voor het oppervlaktewater, de bodem, voor planten en dieren, voor de kustmorfologie en voor archeologische objecten.

groen

9

1. INLEIDING

De Minister van Verkeer en Waterstaat bereidt een Landelijke Beleidsnota Schelpenwinning voor. Die nota gaat over de winning van schelpen uit de zeebodem van het Waddengebied (inclusief de zeegaten), de Noordzee (voor de kust van Noord- en Zuid-Holland) en de Zeeuwse zoute wateren.

De nota zal onder andere winplaatsen aanwijzen. Bovendien is duidelijk, dat het gezamenlijk oppervlak van de winplaatsen in elkaars nabijheid de 500 hectare – in de Waddenzee 100 ha – te boven zal gaan. Om die reden moet, op grond van het Besluit milieu-effectrapportage (m.e.r.), ten behoeve van een besluit over dit landelijk beleid een milieu-effectrapport (MER) worden opgesteld.

Bij brief van 2 april 1997^{1]} is de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het milieu-effectrapport. De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Staatscourant van 4 april 1997^{2]}.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.^{3]}. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

Bij de opstelling van haar advies heeft de Commissie rekening gehouden met de adviezen, commentaren en opmerkingen^{4]}, die zij in afschrift van het bevoegd gezag heeft ontvangen.

-
- 1 Zie bijlage 1.
 - 2 Zie bijlage 2.
 - 3 De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.
 - 4 Bijlage 4 geeft een lijst van deze reacties.

2. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."

2.1 Besluitvorming

Kort moet worden aangegeven welke randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen e.d.) gelden voor de vaststelling van een landelijk beleid inzake schelpenwinning. Hierbij dient te worden verwezen naar de beleidsnota's, (ontwerp-)plannen en wetten, waarin die randvoorwaarden en uitgangspunten zijn of worden vastgelegd.

Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de tekst die in de startnotitie is opgenomen. Wel zou wenselijk zijn om aan te geven

- wat de relatie is tussen de verschillende bestaande beleidsuitspraken; om duidelijk aan te geven welke standpunten door latere uitspraken zijn achterhaald;
- wat de relatie tussen de bestaande en de nieuwe beleidsuitspraken zal zijn. Vooral van belang is de vraag of de nieuwe beleidsnota een herziening kan vormen van oudere beleidsuitspraken op grond van nieuwe inzichten, of de nieuwe beleidsnota binnen eerder vastgestelde beleidsgrenzen keuzen kan maken. De status van de beleidsnota moet hierdoor duidelijk worden;
- hoe bindend de nieuwe beleidsuitspraken zullen zijn en welke instanties er op welke manier mee zullen moeten omgaan. Daarbij spelen vragen als:
 - zal elke vorm van schelpenwinning (kunnen) worden getoetst aan het nieuwe beleid? Geldt deze toetsing ook voor de schelpdiervisserij, als het dezelfde soorten betreft?
 - via welke procedures zal het Ministerie van Verkeer en Waterstaat invloed hebben op de praktijk van de schelpenwinning? In hoeverre zullen andere instanties deze praktijk bepalen en in hoeverre zullen deze aan de nieuwe beleidsuitspraken gebonden zijn⁵⁾?

Ook moet worden aangegeven, of (in de periode tussen opstelling van de startnotitie en opstelling van het MER) nieuwe beleidsplannen zijn vastgesteld of worden ontwikkeld met consequenties voor het landelijk beleid ten aanzien van schelpenwinning. Een voorbeeld is het Landelijk Beheersplan Rijkswateren II.

Aangegeven moet worden wat de speciale status van de Waddenzee, het Zeeuwse Deltagebied en de milieuzone van de Noordzee inhouden⁶⁾ en welke consequenties dit heeft voor de te beschouwen alternatieven.

5 Zie ook reactie 9 (bijlage 4).

6 Zie ook reacties 1 en 9 (bijlage 4).

Tevens moet beschreven worden welke maatstaven voor de afweging van alternatieven^{7]} aan het natuurbeheers- en/of het milieubeleid worden ontleend.

Behalve schelpenwinning zullen ook andere activiteiten invloed hebben op het studiegebied. Het MER dient aan te geven welke activiteiten met belangrijke milieugevolgen in de planperiode in dit gebied zullen plaatsvinden^{8]}. Voorzover daar nog geen duidelijkheid over bestaat bij de opstelling van het MER (een voorbeeld zou de aanleg van de Tweede Maasvlakte kunnen zijn) kan het MER

- uitgaan van de meest waarschijnlijke situatie; ofwel
- met verschillende scenario's werken.

Een scenariobenadering maakt het weliswaar mogelijk dat het MER onder heel verschillende omstandigheden^{9]} nog steeds als basis kan dienen voor een besluit over het landelijk beleid ten aanzien van schelpenwinning, maar maakt het MER ook aanmerkelijk complexer. De Commissie adviseert daarom deze benadering alleen te gebruiken als het gaat om een activiteit met werkelijk grote consequenties voor het milieu in het studiegebied en waarvan volkomen onduidelijk is of deze wel of niet zal worden uitgevoerd.

Het MER dient aan te geven dat het is opgesteld voor de vaststelling van de landelijke beleidsnota schelpenwinning door de Minister van Verkeer en Waterstaat.

Tevens dient te worden beschreven volgens welke procedure en welk tijdpad de nota zal worden vastgesteld en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Als bijvoorbeeld wordt overwogen om de schelpenwinning te laten aansluiten op Spisula- en kokkelvisserij^{10]} of om winning in bepaalde delen van de Waddenzee toe te staan, dan dient duidelijk te worden welke rol het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij hierin zal spelen.

Tot slot moeten de besluiten worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de schelpenwinning in de gewenste hoeveelheden en op de gewenste plekken met de gewenste wintechnieken te realiseren, dan wel te beëindigen. Duidelijk moet zijn welke vormen van schelpenwinning door middel van het vergunningenbeleid kan worden gestuurd, voor welke vormen geen vergunning vereist is^{11]} en of eventueel verandering wordt overwogen van de voorwaarden waaronder vergunningen vereist zijn.

7 Zie ook hoofdstuk 5 van dit advies.

8 Zie ook reactie 10 (bijlage 4).

9 Hierbij zal tevens een rol spelen of de milieuinformatie uit het MER niet verouderd. Artikel 4.27, lid 2 van de Wm stelt: *"Het bevoegd gezag neemt een zodanig besluit [= een besluit bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport moet worden gemaakt] evenmin, indien de gegevens die in het milieu-effectrapport zijn opgenomen, redelijkerwijs niet meer aan het besluit ten grondslag kunnen worden gelegd in verband met aanmerkelijke wijziging van de omstandigheden waarvan bij het maken van het milieu-effectrapport is uitgegaan.*

10 Zie § 3.1.1 van dit advies.

11 Zie ook reactie 3 (bijlage 4).

De startnotitie geeft aan dat het de bedoeling is om voor de projecten die in het kader van deze nota vallen geen project-m.e.r. uit te voeren. Dit betekent dat de informatie in dit beleids-MER zo specifiek en concreet zal moeten zijn dat het voldoende informatie biedt voor een afweging van milieubelangen op projectniveau.

2.2 Probleemstelling

In een probleemstelling moet worden beschreven voor welke (bestaande en/of toekomstige) knelpunten het voornemen een oplossing moet bieden.

Uit de startnotitie leidt de werkgroep af dat er verschillende vragen spelen:

- ① Is de natuurlijke aanwas van schelpen langs de Nederlandse kust voldoende om te garanderen dat door winning van fossiele schelpen en natuurlijke aanwas langs die kust duurzaam wordt voorzien in de vraag zoals die voor het jaar 2010 wordt geprognosticeerd¹²⁾? Het MER zal overigens duidelijk moeten maken of hierbij naar de natuurlijke aanwas per deelgebied wordt gekeken of naar die in het gehele studiegebied.
- ② Als de natuurlijke aanwas onvoldoende is – m.a.w. als winning op grond van de geprognosticeerde vraag geen duurzame situatie is, en leidt tot afname van de hoeveelheid schelpen – welke consequenties moeten hier aan worden verbonden?
- ③ Welke locaties moeten op grond van milieuoverwegingen (en andere overwegingen)¹³⁾ van winning worden uitgesloten, respectievelijk komen daarvoor in aanmerking?
- ④ Welke technieken en vergunningvoorwaarden (o.a. winddiepte, samenhangend met de wintechniek) komen op grond van milieuoverwegingen (en economische overwegingen) in aanmerking bij winning?

De startnotitie geeft aan, dat de schelpenwinning in het algemeen plaatsvindt met behulp van sleep- of steekhopperzuigers¹⁴⁾. Kleinschalige schelpenwinning op het strand of op droogvallende platen wordt niet expliciet genoemd. Het MER moet duidelijk maken of het alleen bedoeld is als basisinformatie voor beleidskeuzen ten aanzien van schelpenwinning op open water, alleen voor schelpenwinning door georganiseerde professionele schelpenwinners, dan wel of het de totale (potentiële) schelpenwinning in Nederland bestrijkt.

Om de ernst van de schelpenwinning voor de totale hoeveelheid schelpen in het studiegebied te beoordelen is het van groot belang om een goed inzicht te hebben in de hoeveelheden schelpen die aanwezig zijn, en in de natuurlijke aanwas. In dit verband adviseert de Commissie in het MER aan te geven met welke methoden is gewerkt om de totale voorraad te berekenen, en hoe groot de onzekerheid in de berekening van de totale voorraad is.

12 De prognoses van de vraag moeten daarbij worden gebaseerd op de meest recente inzichten (zie ook reactie 8, bijlage 4).

13 Onder andere economische (zie ook reactie 6, bijlage 4).

14 Zie ook reactie 4 (bijlage 4).

2.3 Doel

Uit de probleemstelling moet een concrete en duidelijke omschrijving van het doel (of de doelen) worden afgeleid. Daarbij moeten ook de doelen ten aanzien van milieubescherming en -verbetering worden aangegeven. Doelen moeten zodanig worden beschreven, dat ze kunnen dienen

- voor de afbakening van te beschrijven alternatieven;
- voor het rangschikken van alternatieven.

In de startnotitie ontbreekt een doelstelling. Ook de Commissie kan daarom niet beoordelen, of de alternatieven die in de startnotitie worden aangeduid, redelijkerwijs in het MER zouden moeten worden beschouwd – en in hoeverre er andere alternatieven in aanmerking zouden kunnen komen. De Commissie geeft daarom in overweging om al in de richtlijnen meer helderheid te geven over de uitgangspunten, die bij de voorkeur voor een alternatief uiteindelijk een rol zullen spelen.

Als bijvoorbeeld duurzaamheid tot de doelstelling behoort, dan zal het MER duidelijk moeten maken of het doel

- ook het behoud of het nieuw laten ontstaan van fossiele-schelpenvoorkomens beoogt
(*d.w.z. jaarlijkse winning aan fossiele schelpen en nieuwe schelpen = jaarlijkse aanwas nieuwe schelpen plus jaarlijkse afzetting van fossiele schelpen*);
- geen onderscheid maakt in fossiele schelpen en nieuwe schelpen^{15]}
(*d.w.z. jaarlijkse winning aan fossiele schelpen en nieuwe schelpen = jaarlijkse aanwas nieuwe schelpen*);
- de afzetting van fossiele schelpen als winbare voorraad beschouwt
(*d.w.z. jaarlijkse winning aan fossiele schelpen is onbeperkt totdat fossiele schelpen zijn verdwenen; jaarlijkse winning van nieuwe schelpen = jaarlijkse aanwas nieuwe schelpen*).

Met het oog op het volwaardig meewegen van het milieubelang in de besluitvorming moet aangegeven worden welke ruimte de gestelde doelen laten voor het ontwikkelen van alternatieven die gunstig zijn voor het milieu.

15 Zie ook reactie 1 (bijlage 4).

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen."*

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

3.1 Algemeen

(Het voorgenomen beleid en) de beleidsalternatieven moeten worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. Bij de beschrijving van en het zoeken naar alternatieven is het zinvol om onderscheid te maken in aspecten. In de startnotitie wordt als onderscheidend kenmerk van de alternatieven vrijwel alleen het aspect volume (van de jaarlijkse schelpenwinning) gebruikt.

Het MER zal echter ook moeten ingaan op:

- de manier waarop in de schelpenbehoefte kan worden voorzien (3.1.1);
- de afbakening van het studiegebied en de methode om binnen het studiegebied (potentiële) winlocaties aan te wijzen¹⁶. Bij de aanwijzing van (potentiële) winlocaties speelt de keuze om op een beperkt aantal locaties regelmatig schelpen te winnen (cyclische winning, geconcentreerd op enkele plekken) of om vele locaties 'af te grazen' (diffuse winning) (3.1.2);
- de voorwaarden waaronder winning kan of zal worden toegestaan (inclusief preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen) (3.1.3).

Bij elk alternatief moet ook op deze drie aspecten worden ingegaan. Eventueel kunnen per alternatief verschillende varianten worden onderscheiden. In zijn algemeenheid geldt dat alternatieven in een MER volledig worden beschreven (inclusief de milieugevolgen), terwijl bij varianten wordt aangegeven in welke aspecten (en milieugevolgen) ze afwijken van een bepaald alternatief.

Voor zover schelpenwinning in gevoelige gebieden in het MER wordt overwogen dient ook het transport (per schip) naar de wal aan de orde te komen¹⁷ – inclusief de milieugevolgen.

De informatie in het MER dient zo kwantitatief en zo actueel mogelijk te zijn¹⁸.

16 Zie ook reactie 5 (bijlage 4).

17 Zie ook reactie 10 (bijlage 4).

18 Zie ook reactie 4 (bijlage 4).

3.1.1

Voorziening in behoefte aan schelpen/materiaal

De startnotitie gaat ervan uit, dat aan de behoefte aan schelpen (geheel of gedeeltelijk) zal moeten worden voldaan door de winning van fossiele schelpen of nieuwe aanwas.

De schelpenwinning bestaat op dit moment voornamelijk uit kokkels en strand-schelpen (*Spisula spec.*). Het MER zal moeten aangeven, welke schelpensoorten voorkomen in het studiegebied, in hoeverre bepaalde gebruiksfuncties gebonden zijn aan bepaalde schelpensoorten, en of andere methoden van winning tot een andere soortensamenstelling zullen/kunnen leiden.

Voor zover relevant, dient in het MER een onderscheid te worden gemaakt tussen schone schelpen (die vanuit zandafzettingen worden gewonnen) en kleischelpen.

De Commissie gaat ervan uit, dat als natuurlijke aanwas per soort zal moeten worden beschouwd:

de bruto productie, plus de via erosie vrijkomende hoeveelheid, minus de consumptie door eidereenden en andere vogels (die de schelpen vermalen tot niet-winbaar formaat), de natuurlijke afbraak en de permanente begraving in sedimentatielagen.

Het MER zal zo goed mogelijk basisgegevens moeten verschaffen^{19]} over de gemiddelde jaarlijkse natuurlijke aanwas van schelpen en over de hoeveelheid fossiele schelpen. Daarbij moet zo mogelijk een onderscheid worden gemaakt in soorten. Voor zover voor de komende jaren veranderingen in de jaarlijkse natuurlijke aanwas worden verwacht, moeten deze worden aangegeven (evenals de redenen van die – verwachte – verandering).

Omdat niet duidelijk is, bij welke schelpenwinning er sprake zou kunnen zijn van een duurzame situatie, zal het MER ook moeten ingaan op andere mogelijkheden om in de schelpenbehoefte te voorzien.

Ook daarbij zal een onderscheid moeten worden gemaakt in de toepassing van de schelpen.

De Commissie adviseert daarbij kort in te gaan op mogelijkheden om

- schelpen, die voor andere doeleinden dan voor schelpenwinning uit de waterbodem worden gehaald, te gebruiken. Hierbij gaat het voornamelijk om schelpen die bij de schelpdiervisserij en -kokerij vrijkomen (vooral kokkels) – waarbij voorbehandeling tegen stank gewenst zal zijn – en misschien om schelpen die kunnen worden afgescheiden uit baggerspecie.

Daarbij dient duidelijk te zijn, of het gebruik van zulk schelpenmateriaal (dat anders op en in de waterbodem zou terugkeren en waarvan het gebruik dus ook een onttrekking van materiaal aan het aquatisch ecosysteem betekent) milieu-effecten die met de gebruikelijke wijze van schelpenwinning samenhangen, kunnen voorkomen^{20]}.

19 Zie ook reactie 10 (bijlage 4).

20 Zie ook reactie 4 (bijlage 4).

Bij deze inventarisatie van mogelijkheden dienen de perspectieven van de schelpdiervisserij²¹] te worden betrokken;

- schelpen te importeren;
- geheel andersoortige materialen in te zetten.

3.1.2 **Afbakening plangebied en aanwijzing (potentiële) winlocaties**

De startnotitie neemt een 50-km-zone aan langs de westelijke Noordzeekust als plangebied – en een kleinere afstand bij het Eems-Dollardgebied. Het MER zal duidelijk moeten maken, of deze afstand is gebaseerd

- op verdragen, wetten of andere regelgeving, dan wel
- op de verwachting dat buiten deze zone schelpenwinning, vanwege hogere transportkosten of vanwege minder schelpenvoorkomens, niet meer economisch rendabel zal zijn, dan wel
- op de waterdiepte en de mogelijkheden met de huidige technische voorzieningen (vooral steekhopperzuigers) schelpen te winnen.

Afhankelijk van de motieven voor de afbakening zal moeten worden aangegeven, in hoeverre een andere begrenzing van het studiegebied redelijkerwijs mogelijk is²²] of kan worden in de planperiode, en of het zinvol is om bijvoorbeeld het Eemsestuarium en/of de Westerschelde als aparte deelgebieden te onderscheiden.

Ook moet duidelijk worden gemaakt, welke mogelijkheden de Nederlandse en internationale regelgeving bieden om in deze zone schelpenwinning aan regels te binden.

In verband met het voornemen om het MER ook aan de basis te laten liggen van afzonderlijke vergunningen dient de beschrijving van het plangebied bijzonder gedetailleerd te zijn²³].

Om inzicht te verschaffen in de mogelijkheden om regelmatig op dezelfde locaties schelpen te winnen (tegenover de mogelijkheden om de schelpenwinning voortdurend te verplaatsen) zal moeten worden aangegeven op welke plaatsen schelpen zich ophopen, en hoe die ophoping werkt.

Ook zal duidelijk moeten worden of welke locaties schelpenvoorkomens met lagere dichtheden liggen en of deze schelpen door natuurlijke oorzaken dan wel door ingrijpen in de toekomst tot winbare dichtheden opeengedreven kunnen worden.

Tevens zal moeten worden aangegeven, bij welke dichtheden schelpenvoorkomens als economisch winbare grondstoffenbron worden beschouwd.

3.1.3 **Preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen**

Bij elk alternatief moet worden aangegeven welke preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen.

21 Zie ook reactie 1 (bijlage 4).

22 Zie ook reactie 4 (bijlage 4).

23 Zie ook reactie 1 (bijlage 4).

Een voorbeeld van *preventieve* maatregelen zou de beperking van de vraag door stimulering van alternatieve grondstoffen kunnen zijn.

Voorbeelden van *mitigerende* maatregelen zouden vergunningvoorwaarden kunnen zijn die

- winning in een voor het lokale ecosysteem gevoelige tijd (periode van herstel na winning, of delen van het jaar) uitsluiten;
- bepaalde wintechnieken voorschrijven.

Als de activiteit effecten heeft in één of meerdere gevoelige gebieden zoals aangeduid in het Structuurschema Groene Ruimte²⁴⁾, dan geldt het compensatiebeginsel. In dat geval zal het MER moeten beschrijven of de beschouwde alternatieven, ook na het treffen van mitigerende maatregelen, wezenlijke waarden²⁵⁾ in deze gebieden aantasten, en hoe die aantasting kan worden gecompenseerd.

3.2 Alternatieven

De keuze van de alternatieven moet worden gemotiveerd. In het MER zijn vooral de milieuargumenten voor deze keuze van belang.

De startnotitie noemt vier alternatieven:

1. een stopzettingsalternatief²⁶⁾, waarbij geen schelpenwinning meer plaatsvindt;
2. een verschuivingsalternatief, waarbij de jaarlijkse omvang van de huidige winningen wordt gehandhaafd, maar meer winning plaatsvindt in de Noordzeekustzone ten gunste van het Waddengebied;
3. een uitbreidingsalternatief, waarbij de jaarlijkse omvang van de schelpenwinningen wordt uitgebreid, maar nog niet op het niveau wordt gebracht als de geprognoseerde vraag in het jaar 2010;
4. een alternatief, waarbij het jaarlijks winningsvolume gelijk is aan de gemiddelde jaarlijkse natuurlijke schelpenaanwas.

24 PKB deel 4, blz. 64.

Het gaat om de volgende categorieën gebieden:

- kerngebieden van de Ecologische Hoofdstructuur;
- gerealiseerde natuurontwikkelingsgebieden;
- kleinere natuurgebieden buiten de ecologische hoofdstructuur die als zodanig zijn aangewezen in het streekplan, onder de werking van de Natuurbeschermingswet vallen of zijn vastgelegd in een bestemmingsplan;
- biotopen van aandachtsoorten die op indicatie van de soortenbeschermingsplannen van het Rijk in streekplannen en/of bestemmingsplannen zijn opgenomen;
- bossen en landschappelijke beplantingen vallend onder de Boswet;
- grootschalige openbare recreatievoorzieningen (bijvoorbeeld Midden-Delfland en Spaarnwoude).

25 Het gaat hierbij (volgens het SGR) bijvoorbeeld om de unieke kenmerken van de bodem, de hydrologie, de cultuurhistorie, de aanwezigheid van kenmerkende en/of zeldzame soorten planten of dieren, de specifieke groeiplaatsfactoren van bostypen, en in het geval van recreatievoorzieningen de randvoorwaarden voor de gebruiksmogelijkheden van ene gebied zoals bijvoorbeeld de aantrekkelijkheid en de diversiteit van dat gebied en een bepaalde, minimale omvang.

26 Niet te verwarren met de term *nulalternatief*, dat – zoals gebruikelijk in milieu-effectrapporten – de situatie weer geeft als er geen m.e.r.-plichtig besluit zou worden genomen, d.w.z. als het huidige beleid t.a.v. schelpenwinning zou worden voortgezet.

De Commissie mist in de startnotitie argumenten voor beschouwing van juist deze alternatieven²⁷). Beschrijving van een nulalternatief (= niet ingrijpen, d.w.z. voortzetting van het huidige beleid)²⁸) en van het meest milieuvriendelijke alternatief is in het MER in ieder geval gewenst. Als tijdens de opstelling van de richtlijnen of van het MER blijkt dat er goede argumenten zijn om in plaats van, of in aanvulling op, met name de alternatieven 2 en 3 van de startnotitie, andere alternatieven uit te werken, dan moeten ook de argumenten worden opgenomen in het MER.

Bij de beschrijving van de alternatieven moet niet alleen op de totale omvang van de schelpenwinning en de verdeling van de winning over Zeeuwse wateren, Noordzeekustzone en Waddengebied worden ingegaan. De aspecten die zijn aangegeven in de voorgaande paragrafen zijn ook van belang.

Voor onderlinge vergelijking moeten de milieueffecten van de alternatieven volgens dezelfde methode en met hetzelfde detailniveau worden beschreven.

3.2.1 **Nulalternatief**

In dit geval zal het nulalternatief bestaan uit *voortzetting van het bestaande beleid*²⁹). De Commissie meent dat dit nulalternatief een reëel alternatief is. Het moet daarom als een volwaardig alternatief worden beschreven. De milieugevolgen van het nulalternatief dienen tevens als referentie bij de vergelijking van alternatieven op milieugevolgen.

3.2.2 **Meest milieuvriendelijk alternatief**

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) moet:

- realistisch zijn, dat wil zeggen het moet voldoen aan de doelstellingen van de initiatiefnemer, alsmede binnen zijn of haar competentie liggen;
- uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu.

Beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief is verplicht.

De Commissie adviseert bij het ontwikkelen van het mma een 'actieve' aanpak te volgen. Hiermee wordt bedoeld, dat toepassing van de beste bestaande mogelijkheden voor milieubescherming en -verbetering bij de ontwikkeling van dit alternatief als uitgangspunt wordt genomen.

Indien er echter argumenten zijn op grond waarvan deze aanpak niet mogelijk is, kan ook gekozen worden voor de 'passieve' aanpak, waarbij na analyse van de milieueffecten van alternatieven of varianten het alternatief met de minst nadelige milieueffecten tot mma wordt benoemd.

27 Dit geldt vooral voor het derde alternatief, waarbij onduidelijk is op grond waarvan de beperking is gekozen.

28 Zie ook reactie 10 (bijlage 4).

29 De situatie om geen schelpenwinning meer te laten plaatsvinden wordt in dit advies aangeduid met de term *stopzettingalternatief*.

Bij het zoeken naar het meest milieuvriendelijke alternatief adviseert de Commissie om als eerste invalshoek te kijken naar mogelijkheden om door beperking van hoeveelheden, door keuze van locaties en door vergunningvoorwaarden zo min mogelijk milieueffecten in schelpenwingebieden te veroorzaken. Als dat ertoe leidt dat er (bijvoorbeeld door inzet van alternatieve materialen) elders milieuproblemen ontstaan, dan dienen de milieugevolgen in de wingebieden te worden afgewogen tegen de milieugevolgen elders. Om het meest milieuvriendelijke alternatief te formuleren zal het dan nodig zijn een uitgebalanceerde mix van maatregelen te nemen ('geoptimaliseerd op milieugevolgen').

4. BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN MILIEUGEVOLGEN

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

Het milieu in de Waddenzee, langs de Noordzeekust en in de Zeeuwse zoute wateren, inclusief de autonome ontwikkeling hiervan, moet worden beschreven als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Dit betekent dat de beschrijving moet worden toegespitst op die milieuaspecten die worden beïnvloed door schelpenwinning. De aspecten van het bestaande milieu en de autonome ontwikkeling enerzijds, en de milieugevolgen anderzijds, zullen met een zelfde mate van detail moeten worden aangegeven.

Daarbij wordt onder de autonome ontwikkeling verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat er beleidswijzigingen worden aangebracht. Bij deze beschrijving moet het MER uitgaan van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van reeds genomen besluiten over nieuwe activiteiten. Niet alle activiteiten zijn dan belangrijk. In het MER moet dit vooral worden toegespitst op die activiteiten die eenzelfde type milieugevolg hebben (inclusief de effecten op schelpenvoorkomens).

Als niet zeker is of bepaalde ingrijpende activiteiten zullen doorgaan of niet, dan kunnen hiervoor verschillende scenario's worden gebruikt.

Het studiegebied moet op kaart worden aangegeven en omvat de gehele Noordzeekust en het Waddengebied plus de Zeeuwse zoute wateren en de omgeving, voor zover daar effecten van de schelpenwinning kunnen gaan optreden. Per milieuaspect (bodem, water, flora, fauna enz.) kan de omvang van het studiegebied verschillen. Tevens moet op kaart een overzicht worden gegeven van de in het studiegebied gelegen gevoelige gebieden.

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu moet, waar nodig, de ernst worden bepaald in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigeerbaarheid en compenseerbaarheid;
- bij onzekerheden over het wel of niet optreden van effecten moet een betrouwbaarheidsanalyse worden uitgevoerd of een 'worst case scenario' worden gebruikt;
- onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en in gebruikte gegevens moeten worden vermeld;
- de manier waarop milieugevolgen zijn bepaald dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal;
- vooral aandacht moet besteed worden aan die effecten die per alternatief verschillen of die welke de gestelde normen (bijna) overschrijden.

De Commissie vraagt in dit MER aandacht voor een de beschrijving van:

- het oppervlaktewater: het aantal, de aard en de locaties van (tijdelijke) troebelingen, in de bestaande toestand, in de autonome ontwikkeling (d.w.z. bij een voortzetting van het huidige schelpenwinningsbeleid) en ten gevolge van de alternatieven;
- de bodem en het ecosysteem van zee en delta: een beschouwing van de functie die verschillende schelpenvoorkomens (in fossiele banken, stroom-schelpen en in schelpen in droogvallende banken) kunnen hebben voor de stabiliteit en de weerstand tegen erosie en voor andere organismen (algen-groei, afzetting van eieren³⁰) en naar aanleiding daarvan een weergave van de (lokale) waterbodemstabiliteit, in de bestaande toestand, in de autonome ontwikkeling en ten gevolge van de alternatieven;
- de kustmorfologie: ligging en verplaatsing van geulen, stromingspatronen en risico's van zandhonger, kustafslag, in de bestaande toestand, in de autonome ontwikkeling en ten gevolge van de alternatieven.

4.1 Oppervlaktewater

Voor de bestaande milieutoestand, de autonome ontwikkeling en als gevolg van elk van de alternatieven moet worden beschreven:

- troebelings/doorzicht;
- zuurstofgehalte;
- vrijkomen van toxische stoffen of nutriënten.

30 De Commissie gaat ervan uit, dat deze beschouwing voor zover mogelijk soortspecifiek zal zijn.

Aangegeven moet worden in hoeverre schelpenvoorkomens bijdragen aan de fysische en chemische kwaliteit van het water.

4.2 Bodem

Voor de bestaande milieutoestand, de autonome ontwikkeling en als gevolg van elk van de alternatieven moet worden beschreven:

- de verstoring van de waterbodem;
- de morfologie van de bodem, de diepte en de opvultijd van winputten en – indien sleephopperzuigers worden overwogen – schraapsoren en de mate waarin verdiepingen permanent zijn.
Daarbij dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de opvultijd met sediment en de tijd die het duurt voordat er weer schelpen op afgezet zijn (al dan niet via aanvulling vanuit wateren buiten het studiegebied) en de tijd die het duurt voordat de schelpen weer als substraat kunnen dienen;
- het sedimentatiepatroon bij de winning.

4.3 Planten en dieren

Voor de bestaande milieutoestand, de autonome ontwikkeling en als gevolg van elk van de alternatieven moet worden beschreven:

- de locaties en omvang van schelpenbanken;
- de locaties van /vestigingsgebieden voor zeegrasvelden;
- ligging van vogelbroedgebieden, rust-, uitwijk- en foerageergebieden³¹] (met zo veel mogelijk vermelding van vogelsoorten en omvang van de populatie);
- omvang en situering van zeehondenpopulaties;
- de gebieden met een rijke bodemfauna.

4.4 Kustmorfologie

Voor de bestaande milieutoestand, de autonome ontwikkeling en als gevolg van elk van de alternatieven moet worden beschreven:

- de kustontwikkeling;
- de aanwezigheid van plaatvallen;
- de effecten van schelpenwinning op de stabiliteit en verplaatsing van geulen en plaatranden;
- de aantasting van droogvallende schelpenbanken en de gevolgen voor de ontwikkeling van platen waar schelpenwinning op plaatsvindt (bijvoorbeeld in relatie met golfaanval).

4.5 Archeologie

Voor de bestaande milieutoestand, de autonome ontwikkeling en als gevolg van elk van de alternatieven moet het voorkomen van scheepswrakken worden beschreven.

31 Zie ook reactie 3 (bijlage 4).

5. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie(s) worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden. Tevens moet op kaarten worden aangegeven, waar welke milieu-effecten optreden ten gevolge van de verschillende alternatieven.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en voorwaarden van het beleid ten aanzien van milieu en natuurbeheer worden betrokken.

6. LEEMTEN IN INFORMATIE

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieu-effecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieuinformatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

7. EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

De Minister van Verkeer en Waterstaat moet bij het besluit aangeven hoe en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat in het MER al een aanzet tot een programma voor dit onderzoek wordt opgenomen, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

8. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt de Commissie verder aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- bij gebruik van kaarten recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.

9. SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het mma;
- belangrijke leemten in kennis.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen
voor het milieu-effectrapport
Landelijke beleidsnota Schelpenwinning

(bijlagen 1 t/m 4)

groen

27

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 2 april 1997 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat

Hoofddirectie van de Waterstaat

Aan
de voorzitter van de Commissie
voor de Milieu-effectrapportage,
ir. P. van Duursen,
Postbus 2345,
3500 GH Utrecht

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
ingekomen:	- 3 APR. 1997
nummer:	445-97
dossier:	873-16m.3 1X
kopie naar:	Se/Pes/Ambl. (1) // 11

Contactpersoon
drs A.D.C. de Boer

Datum
2/4/97

Oms kenmerk
HW/ARO 4739

Onderwerp
Adviesaanvraag richtlijnen MER
Landelijke beleidnota Schelpenwinning

Doorkienummer
070-3519358

Bijlagen
2 - 2 APR. 1997

Uw kenmerk
-

Geachte heer van Duursen,

Overeenkomstig de Wet milieubeheer, hoofdstuk milieu-effectrapportage, zal milieu-effectrapportage worden toegepast ten behoeve van de besluitvorming inzake de in voorbereiding zijnde landelijke beleidsnota schelpenwinning.

Bij deze stel ik u in de gelegenheid mij van advies te dienen over het geven van richtlijnen inzake de inhoud van het Milieu-effectrapport. Ik verzoek u mij binnen de termijn van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer uw advies toe te zenden aan:

Hoofddirectie van de Waterstaat,
afdeling ARO,
Postbus 20906,
2500 EX Den Haag.

Gelet op de datum van openbare kennisgeving betekent dit uiterlijk 6 juni 1997.

Ter uwer informatie voeg ik hierbij een exemplaar van de startnotitie toe, alsmede de advertentietekst van de bekendmaking.

Postadres postbus 20906, 2500 EX Den Haag
Bezoekadres Johan de Wittlaan 3

Telefoon 070 3518080
Telefax 070-3518335

24

HW/AKO

Indien u nadere informatie wenst, kunt u zowel voor vragen richting
Initiatiefnemer als Bevoegd Gezag contact opnemen met drs A.D.C. de
Boer, telefonisch bereikbaar onder nummer 070-3519358 bij de
Hoofddirectie van de Waterstaat.

Hoogachtend,
DE MINISTER VAN VERKEER EN WATERSTAAT,
namens deze,
DE DIRECTEUR-GENERAAL VAN DE RIJKSWATERSTAAT,
namens deze,
DE DIRECTEUR WATER

ir. G. Verwolf

BIJLAGE 2

Kennisgeving in Staatscourant nr. 65 d.d. 4 april 1997

INSPRAAK STARTNOTITIE m.e.r. Landelijke Beleidsnota Schelpenwinning

Gedurende de periode 7 april tot en met 12 mei 1997 ligt de Startnotitie m.e.r. Landelijke Beleidsnota Schelpenwinning ter inzage. In deze periode kunt u op dit document inspreken.

Met het uitbrengen van deze Startnotitie maakt de minister van Verkeer en Waterstaat het voornemen bekend om de Landelijke Beleidsnota Schelpenwinning uit te brengen met daaraan gekoppeld een milieu-effectrapport (MER). Deze nota heeft betrekking op de winning van schelpen uit de zeebodem van het Waddengebied (inclusief de zeegetaten), de Noordzee (voor de kust van Noord- en Zuid-Holland) en de Zeeuwse zoute wateren. De Startnotitie geeft aan wat de probleemstelling is, welke alternatieven worden overwogen en op welke aspecten de alternatieven worden onderzocht. De Startnotitie doorkoopt een inspraakprocedure overeenkomstig de Wet Milieubeheer. In het kader daarvan wordt u in de gelegenheid gesteld uw mening over de inhoud van de Startnotitie kenbaar te maken.

Waar kunt u de Startnotitie inzien?

De Startnotitie m.e.r. Landelijke Beleidsnota Schelpenwinning kunt u vanaf 7 april tot en met 12 mei 1997 gedurende de reguliere openingstijden inzien op de volgende locaties:

- het kantoor van Rijkswaterstaat, directie Noord-Holland (Goekariweg 2) in Haarlem;
- het kantoor van Rijkswaterstaat, directie Noord-Nederland (Zoulsingel 3) in Leeuwarden;
- het kantoor van Rijkswaterstaat, directie Noordzee (Koopmansstraat 1) in Rijswijk;
- het kantoor van Rijkswaterstaat, directie Zeeland (Roestraat 30) in Middelburg;
- het kantoor van Rijkswaterstaat, directie Zuid-Holland (Boompjes 200) in Rotterdam;
- de bibliotheek van de Hoofddirectie van de Waterstaat (Johan de Wittlaan 3) in Den Haag;
- de bibliotheek van het ministerie van Verkeer en Waterstaat in Den Haag.

Hoe kunt u inspreken?

U kunt schriftelijk op de Startnotitie reageren. Uw inspraakreactie dient u vóór 13 mei 1997 te sturen naar:

Inspreekpunt Landelijke Beleidsnota Schelpenwinning
Kneuterdijk 6A
2514 EN Den Haag

Indien u dat wenst, kunt u verzoeken om vertrouwelijke behandeling van uw persoonlijke gegevens.

Wat gebeurt er met uw reactie?

Het Inspreekpunt Landelijke Beleidsnota Schelpenwinning bundelt alle reacties en stuurt deze onder andere naar de minister van Verkeer en Waterstaat en de Commissie voor de Milieu-effectrapportage. Deze commissie adviseert de minister over de Richtlijnen voor de inhoud van het MER. Mede op basis van dit advies en de inspraakreacties stelt de minister vervolgens de Richtlijnen vast. De Richtlijnen vormen het vertrekpunt voor het opstellen van het MER Schelpenwinning, dat naar verwachting in het najaar van 1997 gereed zal zijn. Op het MER, dat samen met de concept Landelijke Beleidsnota Schelpenwinning wordt gepubliceerd, kunt u wederom inspreken.

Zo spoedig mogelijk ha afloop van de inspraaktermijn worden de door het Inspreekpunt ontvangen inspraakreacties gebundeld en ter inzage gelegd op de locaties waar de Startnotitie ter inzage ligt.

Nadere informatie

Voor het aanvragen van de Startnotitie en/of het verkrijgen van meer informatie over de inhoud van de Startnotitie kunt u schriftelijk contact opnemen met de Hoofddirectie van de Waterstaat, afdeling AKO, Postbus 20906, 2500 EX Den Haag, of telefonisch met de heer A.D.C. de Boer, telefoon (070) 351 9358.

Voor inlichtingen over de inspraakprocedure kunt u zich wenden tot het Inspreekpunt Landelijke Beleidsnota Schelpenwinning, telefoon (070) 361 8778.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: directeur-generaal van de Rijkswaterstaat, voor de Minister van Verkeer en Waterstaat

Bevoegd gezag: Minister van Verkeer en Waterstaat

Besluit: vaststelling van de landelijke beleidsnota schelpenwinning

Categorie Besluit m.e.r.: C16.1

Activiteit: In de Waddenzee, de Noordzee en de Zeeuwse wateren wordt jaarlijks ca. 240.000 m³ fossiele en nieuwe schelpen gewonnen voor verschillende doeleinden (o.a. isolatie onder vloeren van huizen, wegverharding, mengvoederbereiding). Het gaat daarbij vooral om kokkels en *Spisula*-soorten.

Die winning vindt meestal plaats in getijgeulen met behulp een steekhopperzuiger met een zuigbuis van 15 tot 20 meter. Hiermee kunnen schelpenvoorkomens tot maximaal 5 meter beneden de bestaande bodem worden geëxploiteerd. Het opgezogen mengsel bestaat dan voor een kwart uit schelpen, voor driekwart uit fijner sediment, dat weer overboord gaat. Op die manier worden plaatgebieden tijdelijk verdiept en wordt tijdelijk het oppervlaktewater vertroebeld. De winning kan verder tot verstoring van fauna en tot verschraling van voedselketens leiden.

Het ziet ernaar uit dat de vraag naar schelpen in Nederland groeit. Voor het jaar 2010 is een vraag van ca 400.000 m³ voorspeld.

Bovendien lijkt het er op, dat de huidige winning van schelpen in de Waddenzee de natuurlijke aanwas overtreft. De landelijke beleidsnota beoogt een afweging tussen verschillende belangen te maken waarbij zoveel mogelijk tegemoet kan worden gekomen aan de vraag, en aan te geven welke hoeveelheden mogen worden gewonnen op welke locaties en met welke methoden.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 4 april 1997

richtlijnenadvies uitgebracht op: 28 mei 1997

Bijzonderheden: In het richtlijnenadvies geeft de werkgroep aan dat het MER vooral aandacht zal moeten besteden aan:

- een heldere formulering van het doel, om daarmee duidelijker alternatieven af te bakenen. Daarbij staat centraal wat in dit geval onder **duurzaamheid** moet worden verstaan;
- de mogelijkheden die de Minister heeft om de praktijk van schelpenwinning te beïnvloeden;
- formulering van integrale alternatieven, waarbij niet alleen de jaarlijkse hoeveelheid schelpen en de situering langs de kust aan de orde komt, maar ook (als dat aan de orde is) de manier waarop in de behoefte aan schelpen kan worden voorzien (inclusief inzet van alternatieve materialen); de afbakening van het studiegebied en de aanwijzing van (potentiële) winlocaties en de voorwaarden waaronder winning kan worden toegestaan;
- de gevolgen voor het oppervlaktewater, de bodem, voor planten en dieren, voor de kustmorfologie en voor archeologische objecten.

Samenstelling van de werkgroep:

dr. N.M.J.A. Dankers

J.C.J. Lammers (voorzitter)

drs. N.M. de Rooij

prof.dr. J.H.J. Terwindt

Secretaris van de werkgroep: drs. M. Odijk.

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	970418	Waddenvereniging	Harlingen	970512
2.	970418	Visserijvereniging	Colijnsplaat	970512
3.	970425	Zeeuwse Milieu Federatie	Goes	970512
4.	970506	Vereniging van Nederlandse Schel- penvissers	Stiens	970512
5.	970507	N.V. Nederlandse Gasunie	Groningen	970523
6.	970512	Kamer van Koophandel en Fabrieken	Veendam	970523
7.	970512	Gemeente Reimerswaal	Kruiningen	970523
8.	970512	Van der Endt Louwerse B.V.	Yerseke	970523
9.	970513	Ministerie van Landbouw	Groningen	970523
10.	970521	WaddenAdviesRaad	Leeuwarden	970523

7

